
Ottomar Anschütz
Lissa (Posen)
BERLIN

STOCKHOLMS LANS OM
13

SLUTAREN

I en blink

Ursprungligen exponerades bilderna med hjälp av ett löstagbart objektivlock som fotografen tog av och efter någon eller några sekunder satte på igen. I takt med att negativens ljuskänslighet ökade krävdes dock andra lösningar. En rad slutartyper utvecklades och användes för olika kamerakategorier och ändamål.

Ridåslutaren bestod av en fjäderdriven rullgardin i tyg med en lämpligt bred springa. Vid exponering passerade öppningen snabbt förbi linsen och belyste negativet under bråkdelen av en sekund. Tiden varierade beroende på hur hårt fjäderverket spändes. Slutaren monterades framför objektivet inför tagningen och var i första hand avsedd för stora bälgkameror och fotografering utomhus.

En annan typ av ridåslutare var fast placerad inne i kamerahuset. Den springa som passerade förbi filmplanet var reglerbar och ju smalare öppningen var, desto kortare blev exponeringstiden, kanske en 1/1000 sekund eller ännu kortare. Slutaren användes för sportbilder och andra så kallade ögonblicksbilder, bland annat för att i vetenskapliga sammanhang registrera snabba förlopp. Under 1900-talet blev den standard i framför allt småbildskameror.

Ateljékamerorna hade ibland andra typer av slutare, exempelvis träluckor som fotografen kunde öppna och stänga med hjälp av tryckluft. En gummiblåsa stod via en slang i förbindelse med slutarens klaffar. En sådan mekanism passade för exponeringstider på någon eller några sekunder vilket länge var det normala i ateljésammanhang.

Under 1900-talet blev även centralslutare vanliga. De var fast monterade och bestod av några lövtunna plåtlameller som snabbt öppnades och tillslöts vid exponering. Slutartiderna kunde enkelt varieras efter behov, allt från 1 sekund ned till 1/500 i normalfallet. Mekanismen drevs av en fjäder som spändes för hand inför varje exponering.

De enklaste slutarna fanns i billiga lådkameror från sekelskiftet 1900 och framåt. De kallades rotationsslutare och bestod av en cirkelrund metallskiva med ett utstansat hål. Skivan var fjäderbelastad och när den passerade linsen resulterade det i en fast tid på kanske 1/25 sekund. Den här tekniken fanns kvar långt fram i tiden och förekom bland annat i kameror avsedda för ungdomar och familjefotografer. ■

En vertikalt arbetande ridåslutare av märket Ottomar Anschütz i en kamera från C. P. Goerz. Den kompakta kameratypen Goerz/Anschütz användes från 1890-talet och tre årtionden framåt. Den var speciellt lämpad för ögonblicksfotografi. Inför fotograferingen fälldes bälgen ut och kameran kassettladdades med torrplåt i format 9x12 centimeter. Foto: Emma Fredriksson/TM

Horisontella ridåslutare och långsam exponeringstid kunde förvränga bilden vid fotografering av föremål i hastig rörelse. Det här exemplet med deformerade och ovala hjul använde professor Helmer Bäckström i sin undervisning på Kungl. Tekniska Högskolan. Foto: Okänd fotograf